

Clare Mackintosh

PÄRAST
LÖPPU

Inglise keelest tõlkinud Marge Paal

**John Radcliffe'i haigla
laste intensiivraviosakonna tiimile Oxfordis.**

Aitäh teile!

PROLOOG

Leila vaatab kohtusaalis ringi. End liigutab ainult käputäis kohalviibimisloa saanud ajakirjanikke, kelle pastakad teevad nobedasti kiirkirjas märkmeid, tähendavad üles kohtuniku iga sõna. Kõik teised püsivad üsna liikumatult – jälgivad, ootavad – ja Leilal on kummaline tunne, nagu oleksid nad ajas tardunud, nagu võiksid nad kõik aasta hiljem ärgata ja viibida endiselt selles kohtusaalis, oodates otsust, mis muudab nii palju elusid.

Leila neelatab. Kui see on tema jaoks raske, siis kui võimatu võib olla kohtuniku sõnu kuulata Pipil ja Maxil? Teada, et nad kuulevad mõne hetke pärast oma poja saatust?

Enne vaheaega istusid Max ja Pip Adams oma juristide tiimi selja taga pika pingi eri otstes. Nad istuvad endiselt pingil, aga neid lahutav vahemaa on kahanenud ja nüüd istuvad nad küllalt lähestikku, et teineteist puudutada.

Ja tõesti, sellal kui Leila jälgib ning kohtunik otsuse teatamisele lähemale jõuab, märkab naine liikumist. Ta ei oska öelda, kas esimesena liigutas end Max või Pip. Ta ei ole sugugi kindel, kas need kaks üldse teavad, et seda teevad. Aga otse Leila silme ees rändavad kaks kätt aeglaselt üle eikellegimaa nende vahel ja leiavad teineteise.

Dylani vanemad hoiavad teineteisel käest kinni.

Kohtunik räägib.

Ja terve kohtusaal hoiab hinge kinni.

ENNE

1

PIP

Dylan oli kuuettunnine, kui märkasin ta vasaku kõrva taga pöidlajäljesuurust märki. Lamasin külili ja vaatasin teda, vaba käsi kaitsvalt ümber ta keha kooldunud. Vaatasin, kuidas ta täiuslikud huuled hingetõmbes võbelesid, lasksin pilgul rännata üle ta põskede ja ümber keermeliste kõrvade, mis olid veel liiga uued, et olla juba õige kuju leidnud. Ja siis nägin ma piimaga tee karva pöidlajälge ning naeratasin, sest see siin oli midagi täiesti uut, aga ometi läbinisti tuttavat.

„Tal on sinu sünnimärk.“

Näitasin seda Maxile, kes ütles siis: *poiss on kahtlemata minu oma*, ja kurnatus ja õnnejoovastus ajasid meid nii väga naerma, et õde pistis pea kardina vahelt sisse, et küsida, mis lärm see on. Ja kui Max pidi ära minema ning tuled olid hämaraks keeratud, puudutasin ma sõrmeotsaga seda piimaga tee värvi laiku, mis ühendas kaht inimest, keda armastasin rohkem kui midagi muud siin maailmas, ning mõtlesin, et täiuslikumaks elu enam minna ei saa.

Kuskilt osakonnast kostab tasast nuttu ja sellega käib kaasas sosin – üks lapsevanem on üleval sama hilja kui mina. Kuulen koridorist kummitallaga kingade kiuksumist ja veejahuti mulinat, enne kui see portsu välja kallab, enne kui kingad selle tagasi osakonda viivad.

Asetan käe hellalt Dylani laubale ja silitan ülespoole. Ta juuksed kasvavad tagasi heledate udemetena, nagu tal beebina olid, ja ma mõtlen, kas need on endiselt lокkis. Mõtlen, kas need lähevad jälle pruuniks nagu siis, kui ta kaheseks sai.

Silitan sõrmega mööda ta nina, vaatan hoolega, et ei puudutaks peenikest voolikut, mis ühest ta ninasõõrmest sisse ja talle makku siugleb.

Endotrahheaaltoru on toitmisvoolikust laiem. See on surutud Dylani huulte vahele ja seda hoiavad paigal kaks laia plaastririba, üks üle ta lõua, teine huulte kohal. Jõulude ajal tööme kaasa paukkommide seest pärit vuntsikleepsud ja Dylan sai neist kõige kaarjamad, kõige ekstravagantsemad. Ja mõne päeva jooksul, enne kui plaaster määrdus ja väljavahe-tamist vajas, tõi meie peaaegu kolmeaastane poiss jälle kõigile ümberringi naeratuse näole.

„Kas ma tohin teda puudutada?“

Vaatan läbi palati sinna, kus on uus poiss, sinna, kus tema ema äreva ja ebakindlana poja voodi kõrval seisab.

„Muidugi.“ Öövahetuse öde Cheryl naeratab julgustavalt. „Hoidke ta kätt, kallistage teda. Rääkige temaga.“ Siin on alati vähemalt kaks öde ja nad vahetuvad kogu aeg, aga Cheryl on mu lemmik. Ta mõjub nii rahustavalt, et olen veendunud, et patsientidel hakkab üksnes tema lähedal viibimisest parem. Siin palatis on kolm last: kaheksakuune Darcy Bradford, minu Dylan ja see uus poiss.

Poisi voodiotsale kinnitatud kaardil seisab markerikirjas nimi *Liam Slater*. Kui lapsed on intensiivraviosakonda vastu võttes küllalt heas seisus, saavad nad valida endale loomaklepsu. Sama tehakse Dylani lasteaias riidenagide nimesiltidega. Valisin Dylanile kassi. Dylan armastab kasse. Ta silitab neid oi kui hellalt ja ajab silmad pärani, nagu oleks see tal esimene kord midagi nii pehmet katsuda. Ükskord kriimustas üks suur punane kõuts teda ja Dylani suu vormus ehmatusest ja kohkumusest ringikujuliseks, enne kui ta nägu pisarais krimpsu kiskus. Mind valdas kurbuselaine, sest edaspidi

on ta ettevaatlik millegagi, mis talle varem nii palju rõõmu valmistas.

„Ma ei tea, mida öelda,“ sosistab Liami ema. Öhkõrnad hingetõmbed värelevad liblikate kombel ta kurgus. Ta poeg on suurem kui Dylan – ilmselt käib ta juba koolis –, nösunina ja tedretähtedega, juuksed pealael pikemaks jäetud. Küljel on kõrva kohale püगतud kaks peenikest jutti.

„Päris lahe soeng,“ mainin ma.

„Paistab, et kõigi teiste vanemad lubavad neid.“ Naine pööritab silmi, aga see on hale emaliku masenduse teesklemine. Mängin kaasa, krimpsutan tehtult nägu.

„Oh taevake, mul on see kõik veel ees.“ Naeratan. „Mina olen Pip ja see siin on Dylan.“

„Nikki. Ja Liam.“ Ta hääl väriseb poja nime öeldes. „Soovin, et Connor oleks siin.“

„Teie abikaasa? Kas ta tuleb homme tagasi?“

„Ta tuleb rongiga. Vaadake, nad võetakse esmaspäeva hommikuti peale ja tuuakse reedeti tagasi. Nädala sees jäävad nad platsile.“

„Ehitaja?“

„Krohviija. Suurem tööots Gatwicki lennujaamas.“ Naine vahib Liamit, nägu tuhakarva. See tunne on mulle tuttav: see hirm, mille osakonna vaikus teeb veel sada korda hullemaks. Vähiosakonnas valitseb teistsugune õhustik. Koridorid ja mängutoad kubisevad lastest, kõikjal on mänguasju. Vanemad lapsed harjutavad koos haridustiimiga matemaatikat, füsioterapeudid aitavad vastu punnivatel kätel-jalgadel end korralikult üleval pidada. Sa küll muretsed, loomulikult muretsed – jessas, sul on jube hirm –, aga ... see on teistmoodi, muud midagi. Lärmakam, helgem. Lootusrikkam.

„Jälle tagasi?“ küsisid õed meid nähes. Leebed silmad vaatasid mulle otsa, kandes pilgus teist, rõõmsameelse lõõbi varju

jäävat vestlust. *Mul on väga kahju, et nii juhtus. Teil läheb nii hästi. Kõik saab korda.* „Sulle vist meeldib siin, Dylan!“

Ja naljakal kombel talle tõesti meeldiski. Ta ilme lõi tuttavaid nägusid nähes särama ning kui ta jalad töötaksid, oleks ta mööda koridori mängutuppa jooksnud ja otsinud välja suure karbi Duplo klotsidega ning teda eemalt suure innuga torni ehitamas nähes poleks arvanudki, et tal on ajukasvaja.

Lähedalt oleks muidugi aru saada küll. Lähedalt oleks näha riidepuukonksukujuline kaar ta pea küljel, kust kirurgid ta lahti lõikasid ja tüki luud eemaldasid, et kasvajani pääseda. Lähedalt oleks näha ta aukus silmad ja punaste vereliblede vaeguse tõttu vahajas nahatoon. Lähedalt vaadates võpataksite te tahtmatult, kui meist tänaval mööduma juhtuksite.

Lasteosakonnas ei võpatanud keegi. Dylan oli üks kümnekonnast lapsest, kes kandsid veel võitmata sõja haavu. Võib-olla sellepärast talle siin meeldiski: ta sobis siia.

Mulle meeldis ka. Mulle meeldis mu väljatõmmatav ase Dylani voodi kõrval, kus magasin paremini kui kodus, sest siin pruukis mul vaid nupule vajutada ja juba tuli keegi jook-suga. Keegi, kes ei sattunud paanikasse, kui Dylan oma Hickmani vooliku välja tõmbas, keegi, kes kinnitas mulle, et haavandid ta suus paranevad ajapikku, kes naeratas leebelt ja ütles, et keemiaravi järel tekivadki sinikad kergemini.

Keegi ei sattunud paanikasse, kui viimati nuppu vajutasin, aga keegi ka ei naeratanud.

„Kopsupõletik,“ ütles arst. Ta tegeles meiega esimese keemiaravitsükli ajal, kui Max ja mina pisaratega võitlesime ja teineteisele ütlesime, et *peame Dylani pärast vaprad olema*, ning olime seda naist sestpeale iga tsükli käigus näinud – konstantne suurus nende nelja kuu jooksul, mille haiglas ja haiglast väljas veetsime. „Keemiaravi võib kopsupõletikku põhjustada – sellepärast tal ongi nii raske hingata.“

„Aga viimane tsükkel oli septembris.“ Praegu oli oktoobri lõpp. See, mis kasvajast pärast operatsiooni alles jäi, ei suurenenud, olime keemiaraviga lõpetanud, Dylani tervis oleks pidanud minema paremaks, mitte halvemaks.

„Sümptomid võivad mõnel juhul ilmnedas alles mitme kuu pärast. Palun hapnikku.“ See viimane oli mõeldud öele, kes võttis juba maski pakendist välja.

Kaks päeva hiljem pandi Dylan lastehaiglas intensiivraviosakonnas hingamisaparaadi külge.

Laste intensiivraviosakonnas valitseb teistsugune õhkkond. Kõik on vaikne. Tõsine. Sellega harjub. Kõigega harjub. Aga ometi on see raske.

Nikki tõstab pea. Minu pilk liigub tema omaga kaasa, peatub Dylanil ja hetkeks näen ma oma poega läbi tema silmade. Näen kahvatut kleepjat nahka, mõlemasse kätte torgatud kanüüle ja voolikuid, mis üle ta palja rinna siuglevad. Näen ta juukseid, hõredaid ja ebaühtlasi. Dylani silmad liiguvad laugude all, võbelevad just nagu pihkudesse püütud ööliblikad. Nikki vahib ainiti. Tean, mida ta mõtleb, kuigi ta ei tunnistaks seda eluilmaski. Keegi meist ei tunnistaks.

Ta mõtleb: oleks, et see poiss oleks haigem kui minu oma.

Ta märkab, et vaatan teda, ning punastab, lööb pilgu põrandale. „Mida te koote?“ küsib ta. Mu jalgade kõrval kotis lebast päikesekollasest lõngakerast turritab välja kaks varrast.

„Tekki. Dylani tuppa.“ Tõstan üles ühe lõpetatud ruudu. „Plaanis oli kas tekk või sall. Ma oskan ainult sirgeid ridu kududa.“ Mu kotis on oma kolmkümmend ruutu või nii, eri tooni kollased, ootavad, et nad kokku õmmeldaks, kui kord nii palju valmis saan, et voodi ära katta. Intensiivraviosakonna lapsevanemana on sul palju täitmist vajavaid tunde. Algul tõin kodust kaasa raamatuid, aga lugesin üht ja sama lehekülge

kümmekond korda ning ikkagi polnud mul aimu, mis seal toimus.

„Mis klassis Liam käib?“ Ma ei küsi kunagi, miks lapsed haiglas on. Selle tabad isegi ära ja sageli räägivad vanemad ise, aga ma ei küsiks ealeski. Küsin hoopis kooli või selle kohta, millist jalkameeskonda nad fännavad. Küsin selle kohta, kes nad olid enne haigestumist.

„Esimeses. Ta on oma klassis kõige noorem.“ Nikki ala-huul väriseb. Tema jalge ees lebavasse kotti on topitud sinine koolidžemper. Liam kannab haiglaöösärki, mis pandi talle selga siis, kui ta haiglasse sisse võeti.

„Te võite pidžaama tuua. Siin lubatakse oma riideid, aga vaadake, et neil nimesildid küljes oleksid, sest riided kipuvad kaotsi minema.“

Cheryl muigab vildakalt.

„Teil on ilma kadunud T-särgi jahtimiseta tegemist kül-laga, kas pole?“ Räägin valjemini, et ka Aaron ja Yin, teised kaks tööl olevat öde vestlusse kaasata.

„Tegemist meil kahtlemata jagub.“ Yin naeratab Nikkile. „Aga Pipil on õigus, palun tooge kodust riideid ja võib-olla mõni lemmikmänguasi? Nakkusohu tõttu oleks parim midagi pestavat, aga kui tal on mõni kaisukaru, mis on talle eriti kal-lis, siis loomulikult sobib ka see.“

„Ma toon Boo.“ Nikki pöördub Liami poole. „Ma toon Boo, eks? See meeldiks sulle, on ju nii?“ Naise hääl on vali ja ebaloomulik. Rahustite mõju all lapsega rääkimine nõuab harjutamist. Ta ju ei maga, mitte nii nagu siis, kui hiilid enne magamaminekut tema tuppa, et sosistada talle kõrva: *sa oled mulle kallis*. Kui seisatad hetkeks, vaatad teki alt välja paist-vat sassis juuksepahmakat ja ütled: *head ööd, maga hästi, ilu-said unenägusid*. Ei kosta seda tasast ohet, kui ta läbi une su

häält kuuleb, ei mingit kaja, kui ta poolärkvel olles vastuseks mõmiseb.

Kõlab häiresignaal, Darcy voodi kõrval vilgub tuluke. Yin sammub üle põranda, kinnitab oksümeetri uuesti lapse jala külge ning signaal vaikib, Darcy hapnikutaseme näit on jälle normaalne. Kiikan Nikki poole ja näen ta silmis paanikat. „Darcy siputab palju,“ seletan ma. Kulub aega, enne kui sa enam iga surina, iga häiresignaali peale ei võpata. „Tema vanemad on õhtuti harilikult siin, aga täna on nende pulma-aastapäev. Nad läksid muusikali vaatama.“

„Oi, mida nad vaatama läksid?“ Yin on näinud „West Side Storyt“ üksteist korda. Ta kaelapaela külge on kinnitatud „Ooperifantoomi“, „Hüljatute“, „Matilda“ ja muudegi etenduste märke.

„Oli vist „Wicked“.“

„Oi, see on suurepärane! Nägin seda, kui Glindat mängis Imogen Sinclair. See meeldib neile kindla peale.“

Kaheksakuusel Darcyl on meningiit. Oli meningiit: veel üks põhjus, miks tema vanemad haruharval puhul intensiivraviosakonnas ei viibi. Kõige hullem on neil lõpuks ometi seljataga.

„Minu abikaasa on ka ära,“ ütlen ma Nikkile. „Ta reisib töö tõttu palju.“ Pöördun Dylani poole. „Issi jääb su tähtsast päevast ilma, mis?“

„Tal on sünnipäev?“

„Parem veel kui sünnipäev.“ Puudutan tooli puust käetuge, vaistlik liigutus, mida teen ilmselt sada korda päevas. Mõtlen kõigile vanematele, kes on enne mind sellel toolil istunud, ebausklike sõrmede vargsetele kopsatustele. „Dylan saab homme hingamisaparaadi küljest lahti.“ Vaatan Cheryl poole. „Me oleme mõne korra proovinud, eks ole, aga see väike põrguline ... Hoiame pöialt, eks?“

„Hoiame pöialt,“ vastab Cheryl.

„Kas see on suur samm paremuse poole?“ küsib Nikki.

Mul on suu kõrvuni. „Kõige suurem üldse.“ Tõusen püsti. „Nii, kullake, ma lähen nüüd.“ Tundub veider niimoodi rääkida, kui ümberringi on teised pered. Sind valdab ujedus. Umbes nagu avatud kontoris helistades või esimest korda spordiklubisse minnes, kui tundub, et kõik vaatavad sind. Tegelikult muidugi ei vaata, kõik on liiga ametis omaenda kõnedele või trennile, omaenda lapsele mõtlemisega.

Nõnda sa siis hakkad rääkima ja kolm kuud hiljem oled selline nagu mina – ei suuda enam lõpetada.

„Vanaema tuleb sind nädalavahetusel vaatama – see on tore, eks ole? Ta on sinu järele kohutavalt igatsenud, aga ei tahtnud sinu lähedale tulla, sest tal oli nii hirmus nohu. Vaene vanaema.“

Selline vatramine on nüüd harjumuseks saanud. Avastan end autos, poodides ja kodus valjusti kõnelemast, täidan tühimikke, kus peaksid olema: *Näed seda traktorit?*, *Aeg magama minna!* ja *Vaata silmadega, Dylan, mitte kätega*. Öeldakse, et lapsega rääkida on hea. Et lapsele mõjub ema ja isa hääle kuulmine rahustavalt. Ma arvan, et hoopis meie oleme need, kellele see rahustavalt mõjub. See tuletab meile meelde, kes me olime enne, kui meist said intensiivraviosakonna lapsevanemad.

Lasen Dylani voodikülje alla, nii et saan tema kohale kummarduda, käsivarred toetatud kummalegi poole teda, nii et meie ninad puutuvad kokku. „Eskimo musi,“ ütlen ma tasakesi. Ta ei lase meil kunagi unustada seda viimast head-ööd-musi, ükskõik kui palju kordi me oleme kallistanud või lõbusalt puristanud.

„Kiimo!“ käiks ta peale ja mina langetaksin voodikülje veel kord ning kummarduksin viimaseks head-ööd-musiks,

tema aga suruks nina vastu minu oma ja põimiks sõrmed mu juustesse.

„Kallis oled, pojakene,“ ütlen ma talle nüüd. Sulen silmad, kujutlen sooja, une-eelsest piimast magusat hingeõhku oma näol. Homme, mõtlen ma. Homme võtavad nad vooliku välja ja seekord see enam sisse tagasi ei lähe. Suudlen Dylanit laubale ja tõstan voodikülje üles, vaatan, et see korralikult paika klõpsataks, nii et ta ei saa välja kukkuda. „Head ööd, Cheryl! Nägemiseni, Aaron, Yin! Homme näeme?“

„Kolm vaba päeva,“ vastab Yin ja tõstab mõlemad käed, nagu hõiskaks *halleluuja*.

„Oh, muidugi – lähete õele külla, jah? Lõbutsege hästi!“ Vaatan Nikki Slateri poole, kes on oma tooli pojale pisut lähemale sikutanud, et saaks pea tema oma kõrvale toetada. „Puhake natuke, kui saate,“ soovitan ma leebelt. „Meil kõigil on pikk tee käia.“

Soovin head ööd õdede toa tüdrukutele ja Paulile, uksehoidjale, kes Dylani vähiosakonnast intensiivi tõi ja kes alati Dylani tervise järele pärib. Võtan oma jope, otsin välja võtmed ja sammun parklasse, kus pistan piletimasinasse veel kümme naela.

Kedagi intensiivraviosakonnas külastades on võimalik osta hooajapilet. Hoolitsen alati selle eest, et uued tulijad sellest kuuleksid, sest kokkuhoid on päris kenake, eks ole? Eriti kui pead tulema kahe autoga, nagu Max ja mina sageli teeme. Kakskümmend neli tundi parkimist maksab kümme naela, aga kahekümne eest saab terve nädala ja neljakümne eest terve kuu. Ma ostsin novembris kuupileti ja detsembris ka, aga kui jaanuar kätte jõudis ja ma seisin kontori juures, rahakott käes, ei suutnud ma küsida parkimist veel üheks kuuks. See tundus nii ... *alistumisena*. Me ei jää ju siia veel neljaks nädalaks? Mitte nüüd, kus Dylani seisund on palju stabiilsem.

Härmatis kiiskab asfaldil. Kraabin tuuleklaasilt jääd Aretha Franklini CD ümbrisega ning panen soojenduse täis-
tuuridel tööle, kuni klaas on udust vaba. Selle aja peale, kui
midagi näen, on nii palav, et pean akna lahti tegema, et mitte
magama jääda.

Kojusõidule kulub pisut üle tunni. Haigla pakub vanema-
tele majutusvõimalust: kolm ühetoalist korterit tibatillukese
köögiga, mis on sama uus kui päeval, mil see sisse seati, sest
kes mõtleb söögitegemisele, kui su laps on intensiivis? Olime
seal suurema osa novembrist ja siis pidi Max tööle minema,
Dylani seisund oli kriitiline, aga stabiilne, ja tundus õige jätta
korter kellelegi, kes seda rohkem vajab. Mul pole midagi sõidu
vastu. Panen käima ühe oma programmidest ja enne kui arugi
saan, pööran juba oma maja ette.

Kuulan parajasti „B kasvatamist“, netisaadet, mille salves-
tas ema, kes jutu järgi tundub olevat umbes minuvanune. Ma
ei tea B nime, tean vaid, et tal on kaks õde, et talle meeldivad
klaverimuusika ja sametpadjad ning et ta on sügava puudega.

Teame nüüdseks juba mitu nädalat, et Dylani aju on kah-
justatud, mitte üksnes kasvajast, vaid ka operatsioonist, mida
oli vaja, et võimalikult suur osa kasvajast eemaldada. Sellele
mõeldes hakkab mul rinnus kiskuma, nagu oleksin mina see,
kes hingamisel abi vajab, ja sestap aitab „B kasvatamine“ mul
helgemat vaatenurka leida.

B ei oska kõndida. Suurema osa ajast lamab ta selili, vaa-
tab CD-sid, mille õed on läikiva leluna ta voodi kohale kin-
nitanud, et lakke vikerkaari tekitada. Nad kogusid sõpradelt
CD-plaate ja B ema otsis neile paela ja nööpe ning nad lobi-
sesid B-ga, vaieldes tasakesi, mis peaks kuskile minema. B
ema häälest kuuldus naeru, kui ta jutustas seda lugu tuhan-
detele kuulajatele, kellega ta ealeski ei kohtu, ja ma mõtlen,

kui paljud neist on minusarnased. Kui paljud neist kuulavad, pisarad silmis, aga tuli südames, mõeldes: seda võin mina ka teha. Ma suudan olla selline ema.

Maja on pime ja hüljatud, automaatvastaja vilgub. Kena postisaadetiste virn koridorilaual annab mulle teada, et ema on läbi astunud, ja nii ongi, külmikus on Tupperware'i karp kirjaga *lasanje* ning keedukannu kõrval kirjake: „Kallid olete! E ja i“. Ühtäkki tunnen ma tahtmist nutta. Mu vanemad elavad Kidderminsteris, kus ma üles kasvasin – rohkem kui tunnipikkuse tee kaugusel läbi Birminghami selle maja juurest, mille me Maxiga ostsime Leamingtoni servale. Nad külastavad Dylanit vähemalt kaks korda nädalas, aga emal on olnud üks nohu teise järel ja nad mõlemad otsustasid, et parem on mõnda aega intensiivist eemale hoida.

Sellegipoolest teeb üks või mõlemad iga paari päeva tagant kahetunnise sõidu Leamingtoni, veendumaks, et nende tütar ja kallis väimees ikka korralikult söövad.

Mu vanemad olid Maxist peaaegu sama kiiresti sisse võetud kui mina. Ema laskis end ära võluda tema aktsendist, isa innukatest lubadustest nende ainsa tütre eest hästi hoolitseda. Kuna Maxi sugulased elavad kõik Ameerikas, võttis mu ema meie mõlema pärast muretsemise enda kohuseks.

Söömiseks on aeg liiga hiline ja nii panen ma lasanje teiste juurde sügavkülma ning keedan tassi teed, et see voodisse kaasa võtta. Seisatan koridoris ja vaatan trepimademelt langevas varjulises valguses ringi. Nelja magamistoaga maja ostmine olukorras, kus vajasime vaid kaht, tundus ekstravagantne. Tuleviku kindlustamine, nii oli Max seda nimetanud.

„Meil võib tulla terve jalgpallimeeskonna jagu lapsi.“

„Ühest praeguseks piisab!“ naersin ma toona ja mul oli raske kujutleda Dylanit millegi muuna kui hiiglasliku kõhu-

külmuna, mis tähendas, et ma polnud juba nädalaid oma jalgu näinud.

Ühest piisab. Mul jääb hing kinni.

Avan söögitoa ukse ja nõjatun uksepiidale. Sellest siin saab Dylani uus tuba. Väike sinise-valgekirju lastetuba ülakorrusel on juba liiga titelik kaheaastasele, kes tunneb rohkem huvi jalgpalli kui Peeter Pikk-kõrva vastu; möödunud aastal samal ajal rääkisime remondist. *Möödunud aastal samal ajal.* Tundub, nagu olnuks see hoopis teises maailmas, ja ma pigistan silmad kinni, kui kõik need *mis siis kui*'d mind süüdistavate sõrmedega torgivad. *Mis siis, kui sa oleksid varem märganud? Mis siis, kui sa oleksid oma sisetunnet usaldanud? Mis siis, kui sa poleks Maxi kuulda võtnud?*

Avan silmad ja juhin mõtted praktilistele küsimustele. Dylan on nüüd peaaegu kolmene. Teda on kerge tassida, aga mõne aasta pärast on ta liiga raske, et teda ülakorrusele magama kanda. Söögitoas on ruumi ratastoolile, erivoodile ja tõstukile, kui peaksime seda vajama. Kujutlen Dylani voodi kohal läikivatest CD-plaatidest karusselli ja laes tantsivaid vikerkaari. Sulen ukse ja viin teetassi voodi juurde.

Saadan Maxile sõnumi.

Täna oli hea päev – hapnikutase stabiilne ja põletikust pole jälgegi. Meie poeg on võitleja! Homseks pöidlad pihku x

Olen liiga väsinud, et arvutada ajavahet või seda, kas Max on juba Chicagost New Yorki sõitnud – viimane reisiepp, enne kui ta koju tuleb. Kunagi oli mu elus aeg, mil oleksin võinud öelda, kui palju on kell mis tahes maailma paigas. New Yorgis, Tokyos, Helsingis, Sydneys. Oleksin osanud soovitada kohti, kus einestada, teadnud valuutavahetuskursse, osanud soovitada head hotelli. Äriklassi pardameeskond pole üksnes

jookide kallamiseks ja turvanõuete tutvustamiseks. Me oleme sekretärid, kokad, giidid. Viietärnihotelli juhatajad. Ja kui töö läbi sai, algas pidu. Tantsimine, joomine, laulmine ...

Alati, kui vanu häid aegu igatsen, tuletan ma meelde, miks ma lahkusin. Pärast Dylani sündi ei saanud ma enam töötada pikkadel lendudel, eriti kui Max oli töö tõttu nii palju ära, ja nii vahetasin ma oma stiilse sinise vormi jubeda polüestri ning luksuslikud vahemaandumised odavate lendude vastu Benidormi. Täistööaja osalise tööaja vastu. Ma polnud just vaimustuses, aga sel polnud tähtsust. Dylanile sobis nii. Meie perekonnale sobis. Ja siis, kui Dylan haigeks jäi, tegin ma lõpu. Kõigele tuli lõpp.

Nüüd on mu töökohaks laste intensiivraviosakond. Olen kohal kella seitsmest, enne kui talvapäike parklale paistma hakkab, ning lahkun alles siis, kui väljas on ammuilma pime, kui öövahetus on ammuilma tööle jõudnud. Käin keskhommikuti haigla ümbruses jalutamas ja teen seda ka pärastlõunati, süüan oma võileibu vanemate ruumis ning istun ülejäänud aja Dylani juures. Kõik päevad ja nädalad on ühesugused.

Panen ülakorrusel teleka mängima. Maxi äraolekul on maja liiga vaikne, mu pea liiga täis intensiivraviosakonna piiksumisi ja surinaid. Leian ühe must-valge filmi ja keeran hääle peaaegu kuuldamatuks, tirin oma padja enda kõrvale Maxi-kujuliseks kühmuks.

Nad on kolm korda üritanud Dylanil voolikuid ära võtta. Kolm korda on tema seisund seepeale halvenenud, nii et ta tuli jälle hingamisaparaadi külge ühendada. Homme üritavad nad uuesti ja kui ta saab ise hakkama – kui ta vaid suudab ise hingata ... siis on ta kojutulekule sammu võrra lähemal.

2

MAX

„Midagi juua, härra?“

Stjuardessil on säravvalged hambad ja läikivad juuksed. Lahkusime Chicagost alles äsja, aga ma olen rampväsinud. Klient, kellega mind kohtuma kutsuti, on uus – akadeemilise rahastusega Illinoisi idufirma – ning minult ei oodata mitte üksnes käibe säilitamist, vaid selle kahekordistamist. Esimene päev kulus mul tulusate lühiaegsete lahenduste tutvustamisele, et õigustada nende valikuid, õhtu aga sellele, et neile Schwa broneeringuga muljet avaldada. Kui lõpuks lahkusime – *veel üks naps enne minekut?* –, istusin ma kella kolmeni üleval ja tegin ettevalmistusi järgmiseks päevaks. Ja kõik otsast peale.

„Tundub, et oleme heades kätes,“ ütles klient, kui minekule asutasin, aga me mõlemad teame, et tähtsad on tulemused. Eks aeg annab arutust, nagu vanarahval kombeks öelda.

Haigutan. Need kella kolmesed lõpetamised on oma osa nõudnud. Annaksin praegu une eest mida tahes. Kümnekuusena magas Dylan öö otsa, aga kui sul on lapsed, ei maga sa enam kunagi nii nagu vanasti, eks ole? Kuulata pidevalt mingite häälte järele, oled pooleldi valmis ärkama. Olin veendunud, et Dylan on kuskile kadunud, ning ärkasin võpatusega ja mu jalad olid voodist väljas juba enne, kui aju järele jõudis ja ütles, et nägin vaid und. Isegi siis pidin ma üle koridori minema ja tema ukselävel seisma, kontrollimaks, et ta ikka tõesti oma voodis on.

Aga hotellides, kui teadsin, et Dylan on turvaliselt kodus? Oh sa poiss, kus ma siis alles magasin ... Muidugi, ajavahe mõjus rängalt, aga miski ei saa helikindla, pimendusruuloode, minibaari ja tuppa serveeritava hommikusöögiga hotellitoa vastu.

„Kuidas reis oli?“ küsis Pip ikka, kui Phoenixist, New Yorgist või Torontost tagasi jõudsin. „Mõnus hotell?“

„Polnud viga,“ vastasin mina. „Ma õieti polnudki seal.“ Ja ma ei olegi – meie kliendid maksavad kõva pappi ja taevake, nad tahavad iga sendi eest midagi vastu saada –, aga need tunnid, mil seal siiski olin ... vannun, et pole kunagi nii hästi maganud.

Kui Dylan haigeks jäi, tuli nendele vaiksete hotellitubade unedele lõpp. Hakkasin jälle unenägusid nägema, ainult et sedapuhku polnud Dylan mitte lihtsalt majas või pargis kadunud, ta oli vee all ja kui ma teda ei leia, siis ta upub. Lamasin kottpimedas toas ärkvel ja soovisin, et oleksin haiglas või kodus, veendumaks, et Pipiga on kõik hästi. Vaatasin CNN-i ja tundsin end teiste inimeste valu nähes tuimana.

Tellin viina ja kokat ja avan siis oma läpaka. Kui ma saan ettekande õhus lõpetatud, võin ma jälle Ühendkuningriiki jõudes „kodus töötada“ ning olla hoopiski haiglas Pipi ja Dylani seltsis. Kui ma selle ettekande tehtud saan. Vahin ekraani, silmad karedad ja mõtted kuskil mujal, ning liigutan siis sõrme üle puuteplaadi ja avan fotode kausta.

Kui Dylan sündis, tegi Pip jagatud albumi. Ta pani sinna iga päev uue foto ja kutsus sugulasi liituma. See oli tore viis kõiki lahutavast vahemaast hoolimata lähendada. Fotosid kiiresti läbi kerides on tunne, nagu lappaksid üht neist liikuvate piltidega raamatutest, ainult et kriipsujuku asemel on mu

poeg, kes kasvab imikust mudilaseks ja laseb aimata meest, kes temast ühel päeval saab.

Heledad juuksed, mis tal sündides olid – sama heledad kui Pipil –, hakkasid möödunud aastal tumenema ning keemiaravi ajaks olid ta padjale jäävad salgud sama tumedad kui minu omad. Aga ta oli ikkagi nagu Pipi suust kukkunud. Suured pruunid silmad, pikad ripsmed, ümarad põsed. Hamstripõsed, nagu Pip neid nimetab, kui need punni puhub ja mind naerma ajab.

Fotode all on kommentaarid. *Nii nunnu! Nii et talle siis meeldib süök, jah? Ta näeb siin nii sinu moodi välja, Pip! Mul on Maxist täpselt samasugune rannapilt. Oh, palun jaga seda – me tahaksime väga näha!* Vanavanemad, kes on kohtunud vaid korra, meie pulmas, on tänu oma ainsale lapselapsele üle ookeani ühenduses.

Iga foto äratav mõne mälestuse. Dylani esimene lend, kui käisime Chicagos vanaema Adamsil külas. Talupark koos NCT pundiga. Sünnipäevapeod, tänapühad, Dylani ristimine.

„Vanemaks saades murrab ta nii mõnegi südame.“ Stjuardess võtab mu tühja klaasi. „Kas olete oma söögi välja valinud?“

„Palun eelroaks lõhe. Ja seejärel loomaliha.“

Naine naeratab ekraanile vaadates. „Armas laps.“

Ekraanil olev foto on tehtud möödunud suvel. Dylan kannab piraadikostüümi ja roosat balletiseelikut, mida ta keeldus seljast võtmast.

„Ainult magamise ajaks,“ tegi Pip katset, aga mudilasega pole kellelgi õnnestunud edukalt läbi rääkida ning Dylan magas kolm nädalat, roosast võrgust võru ümber dinosaurusepidžaama.